

ПРИЧИНИ РЕКОРДНОЇ ПРИБУТКОВОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ БАНКІВ У 2023–2024 РОКАХ

Борисова Л. Є.

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і фінансів

Курило М. В.

здобувачка 1 курсу, I (бакалаврського) рівня освіти за спеціальністю

Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

м. Одеса, Україна

Платоспроможні банки України за період січень – вересень 2023 року досягли рекордного чистого прибутку, який склав 109,855 млрд гривень, згідно з інформацією, оприлюдненою Національним банком України. Для порівняння, у такий самий період 2022 року прибуток банків становив лише 7,37 млрд гривень. Водночас чистий процентний дохід за дев'ять місяців зріс на 38,7%. [1].

З початком повномасштабного вторгнення уряд вдавався до емісії – випуску в обіг додаткових грошей, щоб покрити дефіцит державного бюджету. За ці гроші Національний банк вирішив викупити облігації внутрішньої державної позики. У результаті в 2022 році НБУ придбав ОВДП на суму близько 400 мільярдів гривень [2]. Масове надходження нових коштів зумовило зростання рівня ліквідності в банківській системі до надмірних показників, тобто ця кількість грошей перевищила реальні потреби економічної системи. Такий надлишок коштів призвів би до інфляції, тож щоб зменшити ризики, Нацбанк запровадив інструмент депозитних сертифікатів — електронних цінних паперів. Це дозволило банкам тимчасово розміщувати зайві кошти на короткострокових депозитах у НБУ та отримувати з цього процентний прибуток. У 2023 році така схема принесла 48,6 мільярдів гривень доходу [2].

Окрім цього, практично всі банки досить суттєво підвищили комісію за проведення своїх послуг. Додатково банківський сектор закрит частину відділень, скоротив персонал, змінив підхід до реклами та перебудував внутрішні процеси.

У зв'язку зі зростанням банківських прибутків у воєнний період, коли державний бюджет покривається значною мірою за рахунок міжнародної допомоги, уряд вирішив запровадити додатковий податок на банківські надприбутки. 19 жовтня 2025 року Верховна Рада підтримала у першому читанні законопроект, який передбачає підвищення ставки податку на прибуток для банків з 25% до 50% без можливості врахування збитків минулих періодів. [2].

Що стосується 2024 року, чистий прибуток українських банків перевищив 125 мільярдів гривень. Цей показник зріс на 2,3%, незважаючи на підвищену податкову ставку. Чисті процентні доходи банків у період із січня по кінець жовтня зросли на 17,4% у порівнянні з аналогічними місяцями 2023 року та становили 192,8 мільярда гривень. Вони залишились основним джерелом доходів сектору й формуючи близько 69% загальної структури надходжень. Рентабельність капіталу банківських установ станом на 1 листопада 2024 року становила 43,3% [3].

Данило Гетманцев, Голова Комітету Верховної Ради з питань фінансів, податкової та митної політики, пояснив, що банки отримали великі прибутки у 2024 році завдяки кільком причинам. Перед усім, у банківській системі було багато вільних грошей через великий дефіцит бюджету та постійну міжнародну допомогу. Крім того, банки отримали високу різницю між тим, скільки вони заробляють на кредитах і цінних паперах, та скільки платять за депозити. Також візьмемо до уваги той факт, що вони отримували чималий дохід від державних облігацій і депозитних сертифікатів НБУ [3].

Отже, рекордна прибутковість українських банків у 2023–2024 роках пояснюється надлишком ліквідності через емісію, вигідним вкладанням коштів у депозитні сертифікати та ОВДП, збереженням високої маржі – різниці між ціною продажу послуги та її собівартістю, зростанням комісійних доходів і скороченням витрат. Незважаючи на підвищення податку на прибуток до 25%, банки залишалися прибутковими навіть під час війни. Проте їхні результати значною мірою залежать від державної фінансової політики, міжнародної допомоги та операцій із державними цінними паперами.

Література:

1. Банківський сектор за 9 місяців 2023 року отримав 110 млрд грн прибутку. Офіційне Інтернет-представництво Національного банку України. 2023. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/bankivskiy-sektor-za-9-misyatsiv-2023-roku-otrimav-110-mlrd-grn-pributku> (дата звернення 31.10.2025)
2. Жирій К. Банки встановили новий рекорд з надприбутків: що це означає для економіки. УНІАН. 2023. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/banki-vstanovili-noviy-rekord-z-nadpributkiv-shcho-ce-oznachaye-dlya-ekonomiki-12457791.html> (дата звернення 31.10.2025)
3. Хаджирадева В. Завдяки чому українські банки заробляють рекордні прибутки Korrespondent.net. 2024. URL: <https://ua.korrespondent.net/articles/4735306-zavdiaky-chomu-ukrainski-banky-zarobliauit-rekordni-pributky> (дата звернення 31.10.2025)